

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETINING PEDAGOGIKA INSTITUTI

**13-14
MAY
2022**

**“BOSHLANG‘ICH VA
MAKTABGACHA TA‘LIM
SIFATI VA SAMARADORLIGINI
OSHIRISH MUAMMOLARI:
INNOVATSIYA, RAQAMLI
TEXNOLOGIYALAR VA
XALQARO
TAJRIBALAR”**

**Respublika ilmiy-amaliy
anjumani**

Buxoro - 2022

OPEN ACCESS

13. Hayitov Hamza Ahdamovich “Adabiyotda kulgidan foydalanish an`anasining asoslari.” Общество инновации 2.3/S (2021): 49-52.
14. Ruzieva S. МАКТАБГАЧА ТА`ЛИМ TASHKILOTLARIDA LUG`AT ISHI MUAMMOLARI VA ULARNI YECHISHNING INNOVATSION YO`LLARI //Buxoro davlat universitetining Pedagogika instituti jurnali. – 2021. – T. 1. – №. 1.

**BOSHLANG`ICH SINFLARIDA ZANJIR VA TEZ JAVOB TEXNOLOGIYALARNI
QO`LLANISHI SAMARADORLIGI**
<https://doi.org/10.5281/zenodo.6568848>

**Xursanova Salomat Shodmonovna,
Vobkent tumani 8-umumiy o`rta ta`lim
maktabi o`qituvchisi**

Anatatsiya: Ta`lim jarayonida ilg`or pedagogik texnologiyalarni faol qo`llash, ta`lim samaradorligini oshirish, tahlil qilish va amaliyotga joriy etish jumladan turli xil zamonaviy texnologiyalardan foydalanish dars mashg`ulotlarida qo`llashning samaradorligi yoritib berilgan.

Kalit so`zlar: Pedagogik texnologiya, Motiv, Zanjir, Tez javob Boshlang`ich sinf o`quvchilarini o`qitishda o`quvchilarning dunyoqarashini kengaytirish, bilimlarni keng va oson o`zlashtirish maqsadida pedagogik texnologiyalarning usul, vosita va shakllarini to`g`ri tanlab, ulardan foydalanish muhim sanaladi. O`qish darslarini tashkil etishda pedagogik texnologiyalarning ko`pgina metodlaridan foydalaniladi.

Bola hayotida bog`chadan so`ng maktabning dastlabki davrlari muhim o`rin tutadi. Shu bois boshlang`ich ta`lim davri ta`lim jarayonidagi eng mas`uliyatli davrdir. Bu paytda bolaning savodi chiqishi bilan birga, uning dunyoqarashi shakllanadi, tafakkur qilish malakasi rivojlanadi.

Bu davrda bolaning zehni o`stirishga qaratilgan har bir mashg`ulot bola aqlining tarkib topishi va rivojlanishiga katta ta`sir ko`rsatadi. Shuning uchun ham bu davrda, avvalo, ta`lim jarayonini qiziqarli, ta`sirli qilib tashkil etishga, motiv hosil qilish va uni rivojlantirishga e`tibor qaratish lozim. Chunki bu muddat bolaning o`yin faoliyatidan aqliy faoliyatga, ya`ni o`quv faoliyatiga o`tganligi bilan xarakterlanadi.

Didaktik o`yinlar boshlang`ich sinflarda ta`limning samarali borishiga o`quvchilarning o`quv-bilish faoliyatini muvaffaqiyatli boshqarishga ham katta yordam beradi, ya`ni didaktik o`yinlar vositasida nazariy bilimlar oson egallanadi, o`quv- chilarning bilim olishga qiziqishlari ortadi.

Hozirgi davrda pedagogik texnologiyalar asosida ta`limni tashkil etishga katta e`tibor qaratilmoqda.

Pedagogik texnologiya o`quvchilar qobiliyati, imkoniyati va ehtiyojlarini hisobga olgan holda, ta`lim shakllarini amalga oshirish uchun ko`zlangan natijaga erishishda eng qulay yo`l va usullarni tanlash va ishlab chiqish mahorati ekan, u haqiqatdan ham ta`lim jarayoni [unumdorligini oshiradi](#), o`quvchilarning mustaqil fikrlash jarayonini shakllantiradi, o`quvchilarda bilimga ishtiyoq va qiziqishni oshiradi, bilimlarni mustahkam o`zlashtirish, ulardan amaliyotda erkin foydalanish ko`nikma va malakalarini shakllantiradi.

«Pedagogik texnologiya» tushunchasining vujudga kelishi, ta`limning ilk tashkiliy va metodik shakllarining vujudga kelishi bilan bogliq. Individual ta`lim o`quv-tarbiya jarayonining eng qadimiy tashkiliy shakli bo`lib, u dastavval qadimgi Yunonistonda paydo bo`lgan edi. O`qituvchi bir o`quvchi bilan ishlab, ta`limni bevosita tashkil etgan, boshqargan, nazorat etgan. O`qituvchi matnlarni o`qib berganyoki bolalariga o`qitib so`zlatgan. Qoida va ta`riflarni yodlash, jismoniy mashqlarni bajarish musiqa asboblarida u yoki bu kuyni ijro etish yo`llari bilan bolalar hayot, san`at, notiqlik, jismoniy madaniyatga oid bilimlarni o`zlashtirgan.

Maktablarning amaliy pedagogik laboratoriyasi bo`lib, bolalarning miyasini yodlab olingan bilimlar bilan to`ldirish orqali ta`lim berish o`rniga, ularning fikrlash qobiliyatini umumiy o`stirish yo`li bilan ta`lim berishga harakat qilingan. O`quvchilarga qanday qilib kuzatish, gipotezalar topishni, o`z taxminlarini tekshirib ko`rishni o`rgatganlar. Bunday maktablarda o`qitish faktlarga va tajribaga tayanishga, bolalarning tashabbuskorligi va mustaqilligini tarbiyalashga asoslangan edi.

Mavzuning barcha o`quvchilar tomonidan o`zlashtirilishiga erishish; o`quvchilarning ravon vato`g`ri, ongli va ifodali o`qishining takomillashuviga erishish; Mashg`ulotga o`quvchilarning faol qatnashuviga erishish; ularning o`qish motivlarini qo`zg`ash va qiziqtirish, o`quvchilarni faollashtirish yo`llarini belgilash va qo`yilgan maqsadga to`liq erishish; Pedagogik texnologiyalarni o`zlashtirish va boshlang`ich ta`limda uni qo`llash yo`llarini izlash va takomillashtirish, o`z ustida ishlash; Boshlang`ich sinf o`quvchilarida o`qish motivlarini o`stirish ustida ishlash; Darsni hayotiy tajribalar bilan bog`lash va buning oqibatida o`quvchi to`g`ri, ongli va ifodali o`qishga o`rganad Turli mashqlar vositasida tez o`qish malakalari takomillashadi. Vatan haqidagi [tushunchalari kengayadi](#), Vatanga muhabbat shakllanadi, Vatandan g`ururlanish, ya`ni milliy

g'umr shakllanishiga asos yaraladi. Matn bilan mustaqil ishlashga o'rganish. O'z fikrini erkin bayon etishga o'rganish; o'rganilganlar asosida ertak, maqol, hikmatli so'zlar, tez aytishlarni o'rganish. o'rtoqlari fikrini ma'qullash yoki yangi fikrlarni aytishga o'rganish.

Birinchi, o'qituvchi o'quvchilarga darsga qiziqish uyg'otishi zarur. Yani, Motiv hosil qilish: Buni darsning o'tgan darsni mustahkamlash qismida va yangi darsni o'tishga tayyorgarlik qismida, butun dars davomida ham amalga oshiriladi. Motiv hosil qilishda turli didaktik o'yinlar, [topshiriqlar](#), musobaqalar va boshqa ish usullaridan foydalaniladi.

2- O'quv elementi. Matnni o'qishga tayyorgarlik: yozuvchi haqida ma'lumot beriladi. Matn mazmuni haqida tushuntirilib, o'quvchilarning matn- ga qiziqishlari oshiriladi. Ba'zan matn mazmuni haqida gap boshlab, qolganini kitobdan o'qib, o'rganamiz, deb, o'qituvchi bolalarning matnga qiziqishini oshiradi. Tarbiyaviy ta'sirini kuchaytiradi.

3- O'quv elementi. Matnni o'qish va mazmunini so'zlash. Bunda o'qituvchi matnni o'zi o'qib beradi va mazmunini tushuntiradi yoki bu ishni tashkil etishda o'quvchilar faolyatidan ham foydalanishi mumkin.

4-O'quv elementi. Quvnoq daqiqa.

5- O'quv elementi. Lug'at ustida ishlash. Notanish so'zlarga izo' berilib, o'quvchilarning so'z boyliklari oshiriladi (bunda ko'proq o'quvchilar faolyatini ishga solish lozim), dunyoqarashlarining rivojlanishiga ta'sir ko'rsatiladi.

6- O'quv elementi. O'quvchilar matnni o'qiydilar. Bunda ham motivni ri- vojlantirish uchun o'quvchilar guruhlashtirilishi mumkin. 2 ta, 3 ta 4 tadan o'quvchilar guruhi matnni navbat bilan o'qiydilar. To'g'ri, ravn va ifodali o'qishga alohida diqqat qaratiladi. Shu talablarga rioya qilgan o'quvchilar rag'batlantiriladi.

7- O'quv elementi. Topshiriq bilan o'qish. O'qituvchi o'quvchilarning o'qish malakalarini rivojlantirish, o'qiganini tushunib olishga o'rgatish uchun turli mashq usullaridan foydalanadi. Matn mantiqiy qismlarga bo'linib, har bir qismining mazmunini so'zlash topshirig'i, qismlarga alohida sarlav'a topish, reja tuzish kabi topshiriqlar berilishi mumkin. Bu o'quvchilarning dunyoqarashlarining rivojlanishi, mantiqiy fikrlashga o'rganishiga yordam beradi.

8-O'quv elementi. Quvnoq daqiqa.

9- O'quv elementi. Matn mazmuni ustida ishlash. O'quvchilar matn maz- munini so'zlab berishlari yoki turli didaktik o'yinlar vositasida maz- muni o'zlashtirishi mumkin.

Masalan, «Davom ettir» o'yini: O'qituvchi matn mazmunini hikoya qilishni boshlaydi, bir o'quvchi uni davom ettiradi. Shu taxlitda barcha o'quvchilarni matn hikoyasiga qatnashtirish mumkin.

«Zanjir» o'yini: matndagi bir necha so'zlar vositasida bu o'yinni o'ynash mumkin. O'qituvchi boshlab bir so'z aytadi, so'zning tugagan harfidan boshlanadigan so'zni bir o'quvchi aytadi, shu taxlitda hamma o'quvchilarni o'yinga qatnashtirish mumkin.

«Tez javob»: O'qituvchi yoki boshlovchi o'quvchilar qatori oralab yurib, o'quvchilardan birini turg'izadi va biror tur nomini aytadi. O'quvchi shu turga kimvchi so'z topib aytishi lozim. Javob uchgacha sanaguncha aytilishi kerak. Javob berolmagan o'quvchi o'yindan chiqadi. O'yin toki bir o'quvchi qolguncha davom ettiriladi. Bunday o'yin davomida o'quvchilarda hozirjavoblik, mustaqil fikrlash malakasi rivojlanib, atrof-muhitni sinchkovlik bilan kuzatishga o'rganadi, atrofda sodir bo'ladigan voqea va hodisalarga qiziqishi ortadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. “Barkamol avlod yili” Davlat Dasturi. – T.: O'zbekiston, 2010.
2. O'zbekiston Respublikasining “Ta'lim to'g'risida”gi Qonuni Barkamol avlod – O'zbekiston taraqqiyotining poydevori.- T.: “Sharq”, 1998
3. Abduqodirov A.A., Begmatova N.X. Maktabgacha ta'lim muassasalarida multimedia texnologiyasidan foydalanish uslubiyoti (o'quv-uslubiy qo'llanma). – Qarshi: Nasaf, 2011.
4. Alimov N. Maktabgacha yoshdagi bolalarni matematik ta'limga tayyorlash . Maktabgachata'lim. – T., 2005.
5. Amonov U. S. O 'qish darslarida maqol janridan foydalanish usullari va ahamiyati: DOI:10.53885/edinres. 2021.53. 34.124 US
6. O.R.Avezov. [Ekstrennaya psixologicheskaya pomosh v ekstremalnih situatsiyax](#). Vestnik integrativnoy psixologii 4 (No. 21), 34-37.
7. Nigora Adizova Baxtiyorovna. 3-4-sinf ona tili darslarida qo'llanadigan tayanch kompetensiyalar. Journal of Advanced Research and Stability. Volume: 02 Issue: 01 | 2022
8. Rakhmonovich, Adizov Bakhtiyor, and Nodira Adizova Bakhtiyorovna. "linguistic classification of

toponyms of bukhara district." Emergent: Journal of Educational Discoveries and Lifelong Learning (EJEDL) 2.09 (2021): 1-

9. Safarov F. S. et al. The effect of a tissue biostimulator on embryonic and post-embryonic development of lambs //Uchen. Zap-azerb. sel'.-khodz-Inst. Ser. zhivot. – 1970. – №. 2. – С. 38-41.

10. Hayitov H. A. Sharq mumtoz adabiyotida ohang talqini //Мировая наука. – 2019. – №. 8. – С. 3-5.

11. Saidova Mohinur Jonpulatovna, Ibrahimova Mohichehra Furkat Qizi. [An integrated approach to the use of pedagogical technologies in primary school mathematics](#)// Middle European Scientific Bulletin. [Volume 8](#), January 2021, 174

12. Ergashovna S. G. Formation of concepts about length in primary school students, developing length measuring skills. – 2021.

13. Джураева С. Н., Дустова Д. С. Способы воспитания личных качеств у студентов педагогической специальности //Academy. – 2019. – №. 6 (45). – С. 96-98

14. O'ktamovna X. N. O'zbek romanlarida tarixiy inversiyani berish usullari va vositalari //Барқарорлик ва Етакчи Тадқиқотлар онлайн илмий журналі. – 2021. – Т. 1. – №. 5. – С. 430-433.

15. Axmedova M. Maktabgacha yoshdagi bolalarning o'zlashtirish darajasini aniqlash va tahlil qilish . Bola shaxsini rivojlantirishning dolzarb muammolari mavzusidagi II xalqaro anjuman. – T.: 2008.

16. Ruzieva S. МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ ТАШКИЛОТЛАРИДА ЛУГ 'АТ ИШИ МУАММОЛАРИ ВА УЛАРНИ YECHISHNING INNOVATSION YO 'LLARI //Buxoro davlat universitetining Pedagogika instituti jurnali. – 2021. – Т. 1. – №.

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISHDA MAKTAB VA OILA HAMKORLIGINING ROLI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6568850>

Habibova Kumushoy Hamidovna

BuxDUPI 1- kurs magistranti

Majidova Mehrinigor Tursunovna

Buxoro viloyat Vobkent tuman 11-DMTT tarbiyachisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilaridagi kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda ota-onalar va maktab hamkorligi haqida fikr yuritilgan.

Tayanch so'zlar: ta'lim, kommunikativ kompetensiya, moslashuvchanlik, hamkorlik, muomala madaniyati, samaradorlik, natija.

Bugungi kunda boshlang'ich ta'limning sifat va samaradorligiga erishishda kompetensiyaviy yondashuv, har bir sinf yoshiga mos badiiy adabiyotlar bilan boyitib borish, o'quvchilarning darsdan tashqari faoliyatini mazmunli va qiziqarli tashkil etish, ularning bo'sh vaqtlaridan unumli foydalanish, qobiliyatlarini aniqlash va shunga qarab jarayonga ijodiy yondashish, o'tkaziladigan darslar va tanlangan badiiy kitob manbaalarini bolalar va jamiyat ehtiyojlariga javob beradigan holatga keltirish muhim vazifa hisoblanadi. Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning umumiy muhim kompetensiyalaridan biri bu - kommunikativ kompetensiya. Kommunikativ kompetensiya – muloqot vositalaridan turli vaziyatlarda foydalana bilish ko'nikmasi. Boshlang'ich ta'limda bolaning har tomonlama rivojlanishini ta'minlash uchun maktab va ota-onalarning o'zaro hamkorligi muhim hisoblanadi. Bunda:

1. Ota-onalarning maktab borasidagi fikrlarini inobatga olish;
2. Bolaning jismoniy va psixologik rivojlanishi masalalarida ota-onalarga bilim berish;
3. Ota-onalarni o'quv-tarbiyaviy jarayonda faol qatnashishga jalb etish;
4. Ota-onalarning maktab hayotida ishtirok etish borasidagi tashabbuslarini qo'llab-quvvatlashdan

iborat.

Maktabning oila bilan ishlash tizimida aniq maqsad mazmun bo'lishi kerak. Ota-onalar bilan hamkorlik borasida avvalo erishilgan yutuq va tajribalarning natijalarini tahlil qilib, o'quvchining ijobiy tomonlarini ko'rsatib, keyin asta-sekinlik bilan uning xulq-atvoridagi salbiy holatlarni bartaraf etishga, tevarak- atrofqa qiziqishlarini oshirib borishga astoydil harakat qilish kerakligini uqtirish lozim. Biz o'zbeklarda kamgaplik yaxshi fazilatlar qatoriga kiradi. Hozirgi kunda bu fazilat ikkilamchi bo'lib qolmoqda. Chunki kamgap bo'lsin deb muloqotdan qochadigan yoshlarni tarbiyalab qo'ymayapmizmi? Har bir ota-onani shu haqida mulohaza yuritishga chorlash maqsadga muvofiq bo'lar edi.

Kommunikativ kompetensiya- ijtimoiy vaziyatlarda eng avvalo ona tili qoidalari asosida hamda birorta xorijiy tilda o'zaro samarali muloqotga kirisha olish, muloqotda muomala madaniyatiga rioya qilish, ijtimoiy moslashuvchanlik, hamkorlikda jamoada samarali ishlay olish layoqatini ko'zda tutadi. O'quvchi

1930

**BUXORO
DAVLAT
UNIVERSITETI**

BOSHLANG'ICH VA MAKTABGACHA TA'LIM SIFATI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH MUAMMOLARI: INNOVATSIYA, RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA XALQARO TAJRIBALAR

OPEN ACCESS

BUXORO 2022